

Surviving Stalin's gulag

(Túléltem a gulágot...)

Haya-Leo Detinko története

<http://centropastudent.org/?typ=subtitel&fLang=ENG&movID=40&nID=78&q=m>

Óravázlat

A film megtekintését nem szükséges hosszabb magyarázatnak megelőznie, szerencsésebb, ha hagyjuk, hogy a látottak spontán módon hassanak a tanulókra. Abban az esetben, ha a diákok még nem tanulták a 20. század történelmét, célszerű az alábbi fogalmakat (bővebb kifejtést lásd a Tanári segédletben) tisztázni velük:

alija, cionizmus, gulag, Hashomer Hatzair, kóser, peresztrojka, Pilsudski, Purim, Rovno

Mivel a film nem magyar nyelvű, a történet pontos megértése és sikeres feldolgozása érdekében érdemes számos tartalmi kérdést is megbeszélni, ill. azok megértését ellenőrizni. E kérdések szükségességét az adott tanulócsoport tudásának ismeretében természetesen a tanár dönti el. A kérdések a filmben elhangzó információk sorrendjéhez igazodnak. Az óravázlat nagyjából 80 perces időkeretre készült, ami a tanulócsoport érdeklődésétől, korábbi ismereteitől, a rendelkezésre álló lehetőségektől függően szabadon kibővíthető két teljes tanórára (90 perc) vagy leszűkíthető egy 45 perces foglalkozásra.

A feladatlapot a tanulók 2-3 fős csoportokban töltik ki, a válaszok megbeszélésére a foglalkozás harmadik harmadában kerül sor.

Az óra menete

Bevezető kérdés:

Mi történhetett azzal, akinek semmilyen kézzelfogható tárgyi emléke, fényképe sincs a gyerekkoráról? – frontális megbeszélés 5 perc

A film megtekintése- 20 perc

A feladatlapok kitöltése kis csoportokban. A feladatok megoldásához a csoportok saját számítógépen újra, szükség esetén több részletben megnézik a filmet. Ideális helyszín az iskola informatikai szaktanterme. kb. 35 perc

A kitöltött feladatlapok ellenőrzése, a történelmi ismeretek és a pedagógiai szempontból fontos kérdések, problémák megbeszélése- 20 perc

Feladatlap

Kérdés	Válasz
1. Mi lehetett a filmben említett vallásos és modern zsidók közötti különbség? Miben nyilvánulhatott ez meg?	
2. Milyen pályaválasztási célja volt apjának fiatal korában? Miért mondott le erről? Mit gondolsz, mennyire lehetett fontos neki a zsidósága?	
3. Hogyan jellemzi Haya a családját? Modern vagy hagyományos?	
4. Mi volt a sajátossága a Torbut iskolának? Hogyan hathatott ez az ott tanulók önazonosságára?	
5. Mire utal a mesélő? Sokan kivándorolhattak Palesztínába a harmincas években?	
6. Hány éves Haya-Leo Detinko 1939-ben? Milyen helyzetben kellett gondolkoznia a Palesztínába történő kivándorlásról? Gyűjts érveket a kivándorlás mellett, ill. azzal szemben!	
7. Mit tudunk meg a lengyelek és zsidók közötti viszonyról? Miért volt tragikus a zsidók számára Pilsudski halála?	
8. Miket csináltak a zsidó fiatalok a Hashomer Hatzair nyári táborában?	
9. Miért és hogyan változott meg Haya családjának élete 1939 szeptemberében?	
10. Mi jellemezte az 1939 és 1941 közötti szovjet uralom időszakát?	

11. Minek „köszönhette” a mesélő, hogy nem került a német kivégzőosztagok elé?	
12. Vajon miért tekintették szovjetellenesnek a hatóságok a Hashomer Hatzair szervezetét?	
13. Miből következtethetett arra, hogy a baj sokkal nagyobb annál, mint elsőre gondolta?	
14. Mi lehetett az oka annak, hogy a szülei jól sejtették, hosszú ideig nem nyeri vissza szabadságát?	
15. Hány táborban fordult meg Haya 1945-ig? Mi lehetett ennek az oka?	
16. Mi volt az ellene felhozott vád, milyen büntetésben részesült?	
17. Milyen munkákat végzett Haya táborokban?	
18. Mennyire volt kapcsolata a foglyoknak a külvilággal? Megváltoztatta-e az életüket a második világháború vége?	
19. Mit tudott meg családjáról és a rovní zsidóság sorsáról, amikor fivére, Aron meglátogatta a táborban?	
20. Hogyan döntött Aron a jövőjéről a háború után? Mit gondolsz miért?	
21. Milyen változások következtek be Haya életében 1951-ben?	
22. Hogyan került Szibériába a későbbi férje, Shaya Itskovich Detinko?	
23. Milyen lépések mutatják, hogy a korábbi tragédiák ellenére mindketten erősek maradtak és új életet kezdtek?	
24. Mi változott az életükben 1961-ben? Milyen politikai folyamatok állhattak ennek hátterében?	
25. Milyen tragédia tette ismét nagyon nehézé Haya életét a hatvanas évek közepén?	
26. Hayának idős korára lett családja, a film a fiát, menyét és unokáit is ábrázoló képpel zárul. Miért az epilógusban hallunk arról, amit ezt követően mesél el?	
27. Miért csak 1989-ben látogathatott először Izraelbe? Kikkel találkozhatott?	
28. Miért nem tartott 1991-ben az Izraelbe kivándorló zsidók többségével? Te mit tettél volna? Milyen szempontokat kellett figyelembe vennie döntése meghozatalakor?	
29. Milyen tevékenységet folytatott 1991-ben hazájában?	
30. Mi lehet a célja az emlékek	

elmesélésének?	
31. Milyen tulajdonságokkal jellemeznéd Haya-Leo Detinkot? Mit gondolsz, túlélése mennyiben a szerencsének, mennyiben saját döntéseinek, kitartásának következménye?	
32. Az egyik legismertebb mai izraeli író nagyszülei is Rovnóból vándoroltak ki Izraelbe? Próbáld meg kideríteni az internet segítségével, hogy ki lehet ő?	

Tanári segédlet

Fogalmak

alija – az Izrael földjére, 1948 óta Izrael államba történő zsidó bevándorlást jelenti

cionizmus – a 19. század második felében elindult zsidó nemzeti mozgalom és ideológia, amelynek célja egyrészt a történelmi Izrael területén egy zsidó állam megalakítása, illetve helyreállítása, másrészt a zsidó érdekek védelme a világ más országaiban

gulag – magyarul a „Javítómunka-táborok Főigazgatósága” kifejezés rövidítése. A fogalom alatt a sztálini Szovjetunió egészét behálózó munkatáborrendszerét értjük. A táborokban a szovjet rendszer (elsősorban a sztálini politika) bel- és külföldi ellenzőit, hadifoglyokat, illetve más okokból elhurcoltakat kemény fizikai munkára fogták, napi 10-12 órát dolgoztatták őket, miközben élelem- és egészségügyi ellátásukról alig gondoskodtak.

Hashomer Hatzair – 1913-ban, Galíciában alapított szocialista-cionista ifjúsági mozgalom. A harmincas években nagyjából 70.000 tagja volt, döntő többségük Kelet-Európában élt.

kóser - azt jelenti magyarul, hogy alkalmas, tetsző, megfelelő. Valamely dolog rituális alkalmasságát jelző szó a zsidó vallásban és szokásrendszerben.

Peresztrojka – a Szovjetunióban 1985-ben elindított gazdasági-társadalmi reformcsomag neve. A gorbacsovi politika másik fontos jelszava volt a nyitást, nyíltságot jelentő glasznoszty.

Pilsudski – lengyel államférfi, tábornagy, a második Lengyel Köztársaság államfője (1918-22), majd az 1926-35 közötti tekintélyuralmi rendszer irányítója, a hadsereg vezetője.

Purim - zsidó ünnep. Ezen az ünnepen a perzsa uralom alatt élő zsidó közösség megmenekülésére emlékeznek. Szokás ezen az ünnepen különböző jelmezbe öltözni – szimbolizálva a szerencsétlenség és szerencse forgandóságát –, valamint purimi játékokat rendezni és különféle édességeket enni.

Feladatlap megoldási javaslatokkal

A kérdések természetéből fakadóan bizonyos esetekben egyértelmű válaszokat, máskor csak válaszjavaslatokat, lehetséges ötleteket adtunk meg. Néhány nyílt kérdés esetében tudatosan nem javasoltunk semmilyen „megoldást”.

Kérdés	Megoldási javaslat
1. Mi lehetett a filmben említett vallásos és modern zsidók közötti különbség? Miben nyilvánulhatott ez meg?	vallási tradíciókhoz történő ragaszkodás, öltözet, haj-, szakállviselet, ünnepek megtartása stb.
2. Milyen pályaválasztási célja volt apjának fiatal korában? Miért mondott le erről? Mit gondolsz, mennyire lehetett fontos neki a zsidósága?	rabbi akart lenni, de a megélhetési miatt az üzleti pályát választotta feltehetően fontos volt számára zsidósága
3. Hogyan jellemzi Haya a családját? Modern vagy hagyományos?	hagyományos
4. Mi volt a sajátossága a Torbut iskolának? Hogyan hathatott ez az ott tanulóknak önazonosságára?	lengyelül <u>és</u> héberül tanítottak egyszerre nyújtotta az érvényesülés és beilleszkedés lehetőségét, ugyanakkor megerősítette a diákok zsidó identitását, megóvta őket a beolvadástól
5. Mire utal a mesélő? Sokan kivándorolhattak Palesztínába a harmincas években?	számos ismerősük kivándorolt
6. Hány éves Haya-Leo Detinko 1939-ben? Milyen helyzetben kellett gondolkoznia a Palesztínába történő kivándorlásról? Gyűjts érveket a kivándorlás mellett, ill. azzal szemben!	mellette: izgalmas, új jövő a példaképnek tekintett nővére már kint él szülőföldjén rosszak az életkörülmények, érezhető az antiszemitizmus ellene: család, szülők elhagyása bizonytalanságtól való félelem
7. Mit tudunk meg a lengyelek és zsidók közötti viszonyról? Miért volt tragikus a zsidók számára Pilsudski halála?	kimondottan rossz, Pilsudski halála után felerősödött a lengyel antiszemitizmus
8. Miket csináltak a zsidó fiatalok a Hashomer Hatzair nyári táborában?	tanítás, ének, munka, életmódjuk a kibuc életformájára emlékeztetett
9. Miért és hogyan változott meg Haya családjának élete 1939 szeptemberében?	Rovno Lengyelország felosztása következtében szovjet fennhatóság alá került.
10. Mi jellemezte az 1939 és 1941 közötti szovjet uralom időszakát?	Félelmetes volt a lengyel partizánokkal szembeni kíméletlen szovjet fellépés felszámolták a magángazdaságot, Haya édesapja is elvesztette korábbi munkáját
11. Minek „köszönhette” a mesélő, hogy nem került a német kivégzőosztagok elé?	17 nappal a németek támadása előtt a szovjet hatóságok letartóztatták
12. Vajon miért tekintették szovjetellenesnek a hatóságok a Hashomer Hatzair szervezetét?	Gyanúsnak és ellenségesnek találtak minden nem kommunista, a párt által nem ellenőrzött mozgalmat, szervezetet. A cionista mozgalmat, mint nemzeti szervezkedést eleve ellenségesnek tekintették.
13. Miből következtethetett arra, hogy a baj sokkal nagyobb annál, mint elsőre gondolta?	Annak ellenére, hogy letartóztatása első napjaiban még nyár volt, szülei meleg télikabátot küldtek neki a fogdába.
14. Mi lehetett az oka annak, hogy a szülei jól sejtették, hosszú ideig nem nyeri vissza szabadságát?	Az eltelt két év (1939-41) alatt feltehetően informálódtak arról, hogy mi történt a sztálini Szovjetunióban a harmincas években.

15. Hány táborban fordult meg Haya 1945-ig? Mi lehetett ennek az oka?	11 táborban. A háborús helyzet is oka lehetett a gyakori áthelyezéseknek.
16. Mi volt az ellene felhozott vád, milyen büntetésben részesült?	zionista szervezkedés, 10 év munkatábor, majd 5 év szibériai kényszerlakhelyen letöltendő száműzetés
17. Milyen munkákat végzett Haya táborokban?	ásás, favágás, később varrás
18. Mennyire volt kapcsolata a foglyoknak a külvilággal? Megváltoztatta-e az életüket a második világháború vége?	semmilyen kapcsolatuk nem volt a külvilággal, a háború befejezése semmit sem javított a sorsukon

Készítette:

Molnár Péter- Toldy Gimnázium-Budapest